

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS IŠMOKŲ VAIKAMS ĮSTATYMO NR. I-621 2, 16, 18 STRAIPSNIŲ IR III SKYRIAUS PAVADINIMO PAKEITIMO BEI ĮSTATYMO PAPILDYMO 12² STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-844

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2022 m. balandžio 7 d. sprendimo Nr. SV-S-449 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.4 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo Nr. I-621 2, 16, 18 straipsnių ir III skyriaus pavadinimo pakeitimo bei Įstatymo papildymo 12² straipsniu įstatymo projektui Nr. XIVP-844 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į toliau pateiktas pastabas ir pasiūlymus:

1. Pritarus Įstatymo projekto 1 straipsniu keičiamame Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnyje pateiktam siūlymui ir Įstatyme apibrėžus auklėtojo sąvoką, susiklostys situacija, kai fiziniai asmenys, teikiantys vaikų priežiūros paslaugas, ir švietimo sistemoje dirbantys asmenys bus įvardijami vienodai, tačiau jiems ir jų vykdomai veiklai bus keliami skirtingi reikalavimai, nes, vadovaujantis Pavyzdinio auklėtojo pareigybės aprašymo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. ISAK-2249 „Dėl Pavyzdinio auklėtojo pareigybės aprašymo patvirtinimo“, 2 ir 3 punktais, švietimo sistemoje dirbantis auklėtojas apibrėžiamas kaip asmuo, ugdomas vaikus nuo vienerių iki penkerių / šešerių metų pagal ikimokyklinio ugdymo programą, kuris privalo turėti aukštąjį arba aukštesnįjį (specialųjį vidurinį, įgytą iki 1995 metų) išsilavinimą, būti baigęs vieną iš mokytojų rengimo ikimokyklinėms įstaigoms arba edukologijos studijų krypties programų ir turėti auklėtojo kvalifikaciją. Pagal Pareigybių, kurias atliekant darbas yra laikomas pedagoginiu, sąrašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. ISAK-1407 „Dėl Pareigybių, kurias atliekant darbas yra laikomas pedagoginiu, sąrašo patvirtinimo“, 1.1 papunktį, ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančio auklėtojo darbas laikomas pedagoginiu.

Auklėtojo sąvokos apibrėžime siūlomas nustatyti jo veiklos reikalavimas vienu metu prižiūrėti ne daugiau kaip 5 vaikus, įvertinus Įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje nustatytą įstatymo paskirtį, laikytinas nepagrįstu, nes auklėtojo prižiūrimų vaikų tėvai (įtėviai) ar vaiko globėjai teisę gauti vaiko priežiūros kompensacinę išmoką įgytą tik jei auklėtojas atitiktų nurodytą reikalavimą, nors neturėtų realių tokio reikalavimo laikymosi kontrolės priemonių. Įstatyme

turi būti nustatyti reikalavimai vaiko priežiūros kompensacinės išmokos gavėjams, o nurodyto auklėtojo veiklos reikalavimo nesilaikymas pirmiausia turėtų sukelti teises pasekmes auklėtojui, vykdančiam su vaiko priežiūra susijusią individualią veiklą ir pažeidusiam jam nustatytas veiklos sąlygas, bet ne nurodytos išmokos gavėjams – auklėtojo prižiūrimo vaiko tėvams (įtėviams) ar globėjams.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir siekiant teisinio aiškumo, siūlytina Įstatymo projekte atsisakyti auklėtojo sąvokos ir vietoj jos Įstatymo projekte nustatyti sąlygas gauti vaiko priežiūros kompensacinę išmoką – nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinė išmoka skiriama vienam iš vaiko tėvų (ar turimam vieninteliui iš tėvų) (įtėvių) ar vaiko globėjui už kiekvieną fizinio asmens, vykdančio su vaiko priežiūra susijusią individualią veiklą, pagal vaiko priežiūros sutartį su vaiko tėvu (-ais) (įtėviu (-iais)) ar globėju (-ais) už atlyginimą prižiūrimą vaiką (-us), nesukakusį amžiaus, kai pradedamas teikti priešmokyklinis ugdymas.

2. Įstatymo projekto 3 straipsnyje siūloma nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinės išmokos dydis yra 50 procentų auklėtojui sumokėto atlygio, tačiau negali viršyti 6 bazinių socialinių išmokų (toliau – BSI) dydžio per mėnesį. Preliminariais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, pritarus Įstatymo projektu teikiamam siūlymui, vaiko priežiūros kompensacinę išmoką gautų apie 2 500 asmenų ir tam kasmet iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto papildomai reikėtų skirti apie 8,9 mln. Eur. Pritarus Nutarimo projekto 9 punktu pateiktam siūlymui, kad priimtas įstatymas įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d., preliminariais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, Įstatymo projektu teikiamam siūlymui įgyvendinti nuo 2024 m. liepos 1 d. iš valstybės biudžeto papildomai reikėtų skirti apie 4,45 mln. Eur.

Atsižvelgiant į tai, kad siūloma vaiko priežiūros kompensacinės išmokos dydžio apskaičiavimo tvarka sukeltų administracinę naštą savivaldybių administracijoms ir šios išmokos gavėjams (kiekvieną mėnesį vaiko tėvai (įtėviai) ar globėjai turėtų pagrįsti auklėtojui sumokėto atlyginimo dydį, o savivaldybės administracija – apskaičiuoti mokamos vaiko priežiūros kompensacinės išmokos dydį), taip pat įvertinus tai, kad vaiko priežiūros kompensacinės išmokos tikslas – iš dalies kompensuoti vaiko tėvų (įtėvių) ar globėjų samdant auklėtoją patirtas išlaidas, ir siekiant Įstatyme nustatytų išmokų vaikams dydžių proporcingumo, siūlytina visiems vaiko priežiūros kompensacinės išmokos gavėjams mokėti vienodo dydžio išmoką, kuri nepriklausytų nuo auklėtojui sumokėto atlyginimo dydžio ir būtų lygi 5,2 BSI – tokio pat dydžio kaip ir globos (rūpybos) išmoka, mokama vaikams iki 6 metų, kurios tikslas – išlaikyti globojamus (rūpinamus) vaikus. Pritarus šiam siūlymui, preliminariais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, vaiko priežiūros kompensacinei išmokai apie 2 500 asmenų mokėti kasmet iš valstybės biudžeto reikėtų papildomai skirti apie 7,7 mln. Eur., o pritarus ir Nutarimo projekto 9 punktu pateiktam siūlymui, kad priimtas įstatymas įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d., 2024 metais iš valstybės biudžeto papildomai reikėtų skirti apie 3,85 mln. Eur.

3. Vienas iš Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytų Įstatymo projekto tikslų – suteikti tėvams (globėjams) galimybę derinti darbą, karjerą ir vaikų auginimą, tačiau Įstatymo projekte nenustatytas reikalavimas vaiko tėvams (įtėviams) ar globėjams, norintiems gauti vaiko priežiūros kompensacinę išmoką, dirbti. Siekiant užtikrinti nurodytos išmokos taiklumą ir racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą, siūlytina Įstatymo projekte nustatyti, kad teisę gauti vaiko priežiūros kompensacinę išmoką turi vaiko tėvai (įtėviai) ar globėjai, kurie dirba.

4. Siekiant užtikrinti vaikui saugią aplinką jo priežiūros metu, siūlytina apsvarstyti tikslingumą vaiko priežiūros kompensacinės išmokos skyrimą susieti su tam tikrų teisinių saugiklių nustatymu, pavyzdžiui, sutarties šalių patvirtinimu vaiko priežiūros sutartyje, kad vaiko tėvui (-ams) (įtėviui (-iams) ar globėjui (-ams), prieš sudarant nurodytą sutartį, auklėtojas pateikė pažymą dėl įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį, įrodančią, kad tinkamai įgyvendinta Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 30 straipsnio 5 dalyje nustatyta prievolė ir auklėtoji netaikomi Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nurodyti darbo su vaikais apribojimai. Taip pat, įvertinus tai, kad vaiko priežiūros paslaugų teikimas – šiuo metu įstatymais neregamentuota ūkinė veikla, kartu tikslinga spręsti ir vaiko priežiūrą vykdančio asmens civilinės atsakomybės draudimo klausimą.

5. Įstatymo projekto rengėjai jo aiškinamajame rašte nurodo, kad vaiko priežiūros kompensacinė išmoka taip pat siekiama spręsti vaikų priežiūros paslaugų prieinamumo problemą, kai vaikai nelanko įstaigų, kurios vykdo ikimokyklinio ugdymo programas (toliau – Įstaigos), dėl vietų jose trūkumo.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 67 straipsnio 9 dalimi, ikimokyklinio ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo mokykloms, neformaliojo švietimo programoms teisės aktų nustatyta tvarka skiriama lėšų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, taip pat Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti skiriama lėšų iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams. Taigi, vaikų, kurie dalyvauja ikimokyklinio ugdymo programose valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse Įstaigose, ugdymą jau finansuoja valstybė. Be to, dalis savivaldybių administracijų, kurios negali užtikrinti ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo vaikams savo įsteigtose Įstaigose, siekdamos sumažinti finansinę naštą šeimoms, iš savo biudžetų lėšų vaikų tėvams (įtėviams), globėjams ar nevalstybinėms Įstaigoms kompensuoja dalį su vaikų ikimokykliniu ugdymu susijusių išlaidų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siekiant išvengti dvigubo vaikų, dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo programose ir kartu prižiūrimų auklėtojų, finansavimo, siūlytina Įstatymo projekte nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinė išmoka skiriama, jei vaikai nedalyvauja ikimokyklinio ugdymo programose valstybinėse ar savivaldybių (dėl vietų jose trūkumo), ar nevalstybinėse Įstaigose.

6. Pritarus šio nutarimo 1 punkte pateiktam siūlymui, siekiant užtikrinti vaiko priežiūros kompensacinės išmokos taiklumą, racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą ir

išvengti situacijų, kai, prižiūrimo vaiko tėvams (įtėviams) ar globėjams tarpusavyje sudarius vaiko priežiūros sutartį ir vienam iš jų prižiūrint savo auginamą ir (ar) globojamą vaiką (-us), kitam iš vaiko tėvų (įtėvių) ar globėjų būtų skirta vaiko priežiūros kompensacinė išmoka, siūlytina Įstatymo projekte nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinė išmoka neskiriama, jei auklėtojas prižiūri savo, sutuoktinio (-ės) (sugyventinio (-ės)) auginamą ir (ar) globojamą vaiką (-us).

7. Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti periodinio pobūdžio išmoką vaikams, skiriamą kiekvieną mėnesį vaiko tėvų (įtėvių) ar globėjų patiriamoms vaiko priežiūros išlaidoms kompensuoti, tačiau Įstatymo projekto 4 straipsniu keičiamoje Įstatymo 16 straipsnio 7 dalyje siūloma nustatyti, kad dėl vaiko priežiūros kompensacinės išmokos skyrimo asmenys turėtų kreiptis pasibaigus auklėtojo teikiamai vaiko priežiūrai, bet ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo auklėtojo teikiamos vaiko priežiūros pradžios dienos.

Siekiant užtikrinti Įstatymo projektu teikiamų siūlymų suderinamumą su galiojančia išmokų vaikams skyrimo tvarka, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto 4 straipsnyje pateikto siūlymo ir pakeisti Įstatymo 16 straipsnio 5 dalį, joje nustatant, kad asmenys turi teisę kreiptis dėl vaiko priežiūros kompensacinės išmokos skyrimo tokia pačia tvarka kaip ir dėl kitų išmokų vaikams, t. y. nuo teisės gauti šią išmoką atsiradimo dienos.

8. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme nenumatyta skirti lėšų Įstatymo projektu siūlomai teisinio reguliavimo priemonei įgyvendinti, siūlytina Įstatymo projektą svarstyti Lietuvos Respublikos Seime kartu su Lietuvos Respublikos 2024 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektu.

9. Atsižvelgiant į tai, kad, priėmus įstatymą, Vyriausybė ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras turės priimti įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, Socialinių išmokų apskaitos informacinėje sistemoje „Parama“ turės būti įdiegta funkcinė galimybė skirti ir mokėti naują išmoką vaikams, o Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje turės būti realizuota galimybė prašymą dėl šios išmokos vaikams skyrimo gyventojams pateikti elektroniniu būdu, siūlytina nustatyti, kad priimtas įstatymas įsigalioja 2024 m. liepos 1 d.

10. Siekiant tinkamai įtraukti Įstatymo projektu teikiamus siūlymus į Įstatymą ir užtikrinti sklandų jų įgyvendinimą, siūlytina:

10.1. pakeisti Įstatymo 3 straipsnį, jame nurodant ir Įstatymo projektu siūlomą nustatyti naują išmokų vaikams rūšį – vaiko priežiūros kompensacinę išmoką;

10.2. pakeisti Įstatymo 17 straipsnio 3 dalį, joje nustatant vaiko priežiūros kompensacinės išmokos dydžio apskaičiavimo tvarką, taip pat nustatant, kurie iš Įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nurodytų subjektų turi teisę gauti vaiko priežiūros kompensacinę išmoką;

10.3. atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo III skyriuje nustatytas išmokų vaikams, skiriamų ir mokamų tėvų globos (rūpybos) netekusiems vaikams ir jų globėjams (rūpintojams), teisinis reguliavimas, vaiko priežiūros kompensacinės išmokos teisinį reguliavimą nustatyti Įstatymo

II skyriuje, kuriame nustatytas išmokų vaikams, skiriamų ir mokamų vaikus auginantiems asmenims, teisinis reguliavimas;

10.4. Įstatymo projektą papildyti teisės normomis, reguliuojančiomis vaiko priežiūros kompensacinės išmokos mokėjimo sustabdymo ir nutraukimo pagrindus (pavyzdžiui, nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinės išmokos mokėjimas sustabdomas, jei savivaldybės administracija gauna vaiko tėvų (įtėvių) ar globėjų pranešimą apie laikinai sustabdytą vaiko priežiūrą, o nutraukiamas, jei asmuo, kuriam paskirta vaiko priežiūros kompensacinė išmoka, nutraukia vaiko priežiūros sutartį su fiziniu asmeniu, prižiūrinčiu vaiką, taip pat jei fizinis asmuo, prižiūrintis vaiką, vaikas ar išmokos gavėjas neatitinka Įstatyme jiems nustatytų reikalavimų).

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras